

คุณลักษณะบัณฑิตไทยในศตวรรษที่ 21

ในการประชุมวิชาการ การประกันคุณภาพการศึกษาระดับชาติและนานาชาติ ประจำปี พ.ศ.2558 ระหว่างวันที่ 14-16 ตุลาคม 2558 ณ ศูนย์นิทรรศการและการประชุมไบเทค มีหัวข้อหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การเสวนา เรื่อง “คุณลักษณะบัณฑิตไทยในศตวรรษที่ 21” ซึ่งมีขึ้นในวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2558 เวลา 9.00 - 12.00 น. วิทยากรประกอบด้วยศาสตราจารย์ นายแพทย์นครชัย เผื่อนปฐุม อาจารย์ประจำภาควิชาศัลยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ คุณทองมา วิจิตรพงศ์พันธุ์ ประธานกรรมการบริหาร และกรรมการผู้จัดการใหญ่ บริษัท พวกษา เรียลเอสเตท จำกัด (มหาชน) และคุณพงษ์เดช ศรีวิชิรประดิษฐ์ รองประธานกรรมการบริหาร สถาบันเสริมสร้างขีดความสามารถมนุษย์ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย และนายกสภาสถาบันการอาชีวศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2 โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จันทร์จิรา วงษ์ชมทอง อธิการบดีมหาวิทยาลัยคริสเตียน เป็นผู้ดำเนินรายการ QA NEWS จึงขอนำสรุปประเด็นการเสวนาที่ สมศ. ได้สรุปไว้มานำเสนอ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์นครชัย เผื่อนปฐุม ได้กล่าวในฐานะที่เป็นส่วนของการผลิตบัณฑิตว่า การพิจารณาคุณลักษณะของบัณฑิตไทยในศตวรรษที่ 21 ทรัพยากรบุคคลที่ผลิตออกมาต้องการมีลักษณะอย่างไร ก่อนอื่นต้องดูปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณลักษณะบัณฑิต ซึ่งมีหลายปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อต้องคำนึงถึง แบ่งเป็นปัจจัยภายในประเทศ และปัจจัยภายนอกประเทศ ซึ่งโลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคโลกาภิวัตน์ การติดต่อสื่อสาร ประสานงานไม่ได้ อยู่เฉพาะในประเทศ มีขอบข่ายออกไปทั้งภูมิภาค ระดับอาเซียน และระดับโลก สิ่งเหล่านี้จะมีผลกระทบต่อการผลิตบัณฑิตว่าควร จะออกมาในรูปแบบใด และเทคโนโลยีในปัจจุบันที่ก้าวหน้ามาก สามารถติดต่อสื่อสารกันได้ทุกที่ทุกเวลา การติดต่อสื่อสารผ่านทาง อินเทอร์เน็ต หรือ Social Media ต่างๆ มีความก้าวหน้าออกไป อย่างกว้างขวาง ถ้าใช้ไม่ถูกทาง ใช้ไม่เป็น พัฒนาไม่ได้ก็จะเกิด ผลเสียมากกว่าผลดี ในปัจจุบันมีการแข่งขันสูงมากทั้งในระดับ ประเทศ ระดับนานาชาติ ระดับภูมิภาค คุณสมบัติบัณฑิตที่ผลิต ออกมาต้องพร้อมที่จะแข่งขัน ไม่เฉพาะการแข่งขันทางเทคนิคแต่ ต้องมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมด้วยเพื่อให้เกิดการพัฒนา อย่างยั่งยืน ปัจจัยเรื่องประชากรที่เปลี่ยนไปเป็นปัญหาที่สำคัญค่อนข้างมาก ปัจจุบันประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย คือ มีประชากร อายุเกินกว่า 60 ปีประมาณร้อยละ 10 และจะเข้าสู่สังคมสูงวัย อย่างสมบูรณ์ในเร็วๆ นี้ และอัตราการเจริญพันธุ์ลดลง ผลที่ออกมา คือ จะมีผู้สูงอายุมากขึ้น มีเด็กลดลง ดังนั้น ความสามารถของเด็กไทย ต้องสูงกว่าปัจจุบัน ไม่เช่นนั้นจะเกิดความยากลำบากที่จะเป็น ทรัพยากรที่สำคัญของประเทศ

นายแพทย์นครชัย กล่าวต่อไปว่า บทบาทหลักของอุดมศึกษา แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ การจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษา งานวิจัย และ นวัตกรรม เป็นส่วนสำคัญที่จะมาสนับสนุนเรื่องของสังคม Economic Growth การแข่งขันในระดับโลก ความรู้จึงเป็นเรื่อง ที่มีความสำคัญ ถ้าไม่สามารถทำให้สังคมเป็นสังคมแห่ง การเรียนรู้ (Knowledge Society) ได้ จะทำให้การแข่งขัน ในระดับนานาชาติมีปัญหา การเติบโตทางเศรษฐกิจก็จะมีปัญหา การศึกษาในระดับอุดมศึกษาจึงเป็นส่วนหนึ่งที่จะมาสนับสนุน Function ต่างๆ เหล่านี้

โดยสรุป นายแพทย์นครชัย กล่าวว่าคุณสมบัติบัณฑิตใน ศตวรรษที่ 21 ที่ต้องการ คือ

1. ต้องมีความสามารถทางการเรียนรู้ การคิดแบบ Scientific Thinking คิดเป็น คิดให้ตลอด เพื่อให้เกิดความรู้แตกฉานที่มาจาก การคิดวิเคราะห์ การค้นคว้า ศึกษา ทดลองทำ การเรียนการสอน ในอนาคตต้องเปลี่ยนมากขึ้น เป็น Student Center การเรียน การสอนต้องไม่ใช่การให้ปลา แต่ให้คันเบ็ด และบอกวิธีตกปลาเพื่อให้ไปตกปลาเอง การเรียนการสอนต้องเป็นรูปธรรม ไม่ใช่นามธรรม
2. ความสามารถในการพัฒนาตนเอง คือ ต้องรู้จัก รู้ผิด รู้วิธีการ แก้ปัญหา เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในศตวรรษที่ 21
3. ความสามารถทางกายภาพ สมองที่ดีต้องอยู่บนร่างกาย ที่แข็งแรง รวมถึงสุขภาพจิตด้วย
4. ความสามารถทางภาษา อย่างน้อยต้องรู้ 3 ภาษา คือ ภาษา ไทย ภาษาอังกฤษ และอีก 1 ภาษาอาจจะเป็นภาษาอาเซียนหรือ ภาษาจีน จึงจะสามารถไปต่อได้

5. การทำงานเป็นทีม รวมถึงการมีความรู้คู่คุณธรรม ยังเป็นสิ่งสำคัญมาก คือ นอกจากเก่งแล้วต้องดีด้วย

คุณทองมา วิจิตรพงศ์พันธุ์ ได้กล่าวถึงคุณลักษณะของบัณฑิตไทยในมุมมองของผู้ใช้บัณฑิตว่า

1. การปฏิบัติจริงในภาคอุตสาหกรรมต้องใช้บัณฑิตที่จบจากหลากหลายสาขาวิชาชีพ แต่เนื่องจากระบบการสอนทั่วไปเป็น General เพื่อรองรับตลาด การจัดการเรียนการสอนต้องให้ผู้เรียนได้เห็นภาคปฏิบัติ เช่น การไปศึกษาดูงาน อย่างน้อยเทอมละ 1 ครั้ง รวมถึงมีการฝึกงาน ในการเรียนรู้จำเป็นต้องไปศึกษาว่าในการปฏิบัติงานจริงมีอะไรบ้าง ตัวผู้เรียนสามารถทำอะไรได้บ้าง เพื่อสะท้อนกลับมายังตัวเองว่า ชอบหรือไม่ ปัจจุบันหน่วยงานอุตสาหกรรมมักเกิดปัญหา คือ เมื่อรับบัณฑิตจบใหม่มาทำงานจะอยู่ได้ไม่นานก็ลาออก อาจเป็นเพราะไม่ชอบงาน งานไม่เหมาะกับตัวเอง หรือมีช่องทางให้เลือกมากมายว่าอะไรที่เหมาะสมกับตัวเอง ถ้าบัณฑิตได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติในภาคปฏิบัติแล้ว จะทำให้เขาสามารถตัดสินใจได้ว่าชอบอะไร จะได้ไปฝึกเพิ่มทักษะในเรื่องนั้นๆ ให้มากขึ้น

2. ด้านจิตใจ นักศึกษาต้องได้รับการอบรมให้มีธรรมาภิบาล และต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียในงาน คือ ต้องเป็นคนดี เรื่องนี้มีส่วนสำคัญ ไม่ว่าจะระบบงานที่ได้ก็ทำตามการทำงานที่มีธรรมาภิบาล หรือ “เป็นคนดีในงาน” จะทำให้งานประสบความสำเร็จและเกิดการเจริญก้าวหน้า อีกส่วนหนึ่งที่สำคัญ คือ การอบรมนักศึกษา เรื่อง “การให้ในงาน” โดยจะต้องอบรมนักศึกษาเรื่องการให้ในงาน คือ ไม่ว่าจะจบไปแล้วทำงานอะไรจะต้องทำงานเพื่อสร้างสรรค์คุณค่าในงาน งานที่เราทำอย่างรับผิดชอบ จะทำอย่างไรให้เกิดคุณค่ากับลูกค้า กับผู้เกี่ยวข้อง จะทำให้ประสบความสำเร็จในหน้าที่

3. อีกด้านหนึ่ง การทำงานเป็นทีม ปัจจุบันระบบงานส่วนใหญ่มีความซับซ้อน งานแต่ละเรื่องมีความเกี่ยวพันกันในแต่ละห่วงโซ่ต้องเชื่อมโยงความต้องการแต่ละส่วนเข้าด้วยกัน ไม่ว่าจะงานที่ทำอยู่ในตำแหน่งใดก็ตามก็มีความเกี่ยวข้องกับส่วนงานอื่นๆ ต้องรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของลูกค้า หรือผู้ใช้บริการ

คุณพงษ์เดช ศรีวิชิรประดิษฐ์ กล่าวว่า ศตวรรษที่ 19-20 เป็นช่วงของการเกิดการเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างมหาศาล (Mega Trend) ที่สำคัญจุดเปลี่ยนของปลายศตวรรษที่ 20 คือ การเกิด

เทคโนโลยีไมโครโปรเซสเซอร์ ทำให้เกิดการติดต่อสื่อสารกันได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว และกลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตของคนในศตวรรษที่ 21 ปัจจุบันห้องเรียนมีทุกที่ รวมถึงอยู่ในโทรศัพท์มือถือด้วย ปัจจุบันโลกใบใหม่ในศตวรรษที่ 21 เปลี่ยนไปอย่างสิ้นเชิงจากโลกใบเก่า ดังนั้น กระบวนการคิด กระบวนการตัดสินใจ กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสร้างมนุษย์ที่จะทำงานให้ได้ในศตวรรษที่ 21 ต้องเปลี่ยนใหม่ทั้งหมด คุณพงษ์เดชมองว่าประเทศไทยยุคปัจจุบันนี้เราสามารถเปลี่ยนแปลงอะไรไปตามความต้องการที่แท้จริงของโลก สังคมไทยยุคใหม่นี้เปลี่ยนแปลงเพียงแค่ 4 อย่างก็จะทำให้คุณภาพการศึกษาไทยดีขึ้น คือ

1. สร้างผู้เรียนให้เกิดแรงบันดาลใจ (Passion) คือ ต้องสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้คนเกิดแรงบันดาลใจ มีความต้องการที่แท้จริง มีเป้าหมายชีวิตที่แท้จริง

2. หลักสูตรต้องมีการทำ Demand Curriculum เท่านั้น จากนี้ไปต้องเป็น Apply Science ที่สามารถเอาไปใช้ได้ มีการฝึกงานดูงาน ทำให้ชำนาญเฉพาะด้าน

3. ทำสถาบันการศึกษาให้เป็น Learning Organization ทำองค์กรให้หน้าเรียน น่ายุ่ การวางภูมิทัศน์ อาจารย์ต้องทำหน้าที่ในฐานะเจ้าของสถานที่ให้เป็นสถานที่ศึกษาที่น่าเรียน น่ายุ่

4. ครูต้องเปลี่ยนจากผู้สอน (Instructor) เป็นผู้อำนวยความสะดวก (Pure Facilitator) เลิกยืนด้านหน้า ต้องยืนข้างๆ หรือหลังนักศึกษา ทำให้เขายืนได้ด้วยตนเอง หลักสูตรต่างๆ ต้องกระตุ้นให้นักศึกษาคิด ให้ตอบคำถามตอบโจทย์ จัดการเรียนการสอนแบบ Project Based เชิงวิจัย กึ่งวิจัย ให้เขาได้คิดตลอดเวลา

คุณพงษ์เดชสรุปว่า การเปลี่ยนแปลง 4 อย่างนี้ ทำให้คนรุ่นใหม่เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดคุณลักษณะที่สำคัญ คนรุ่นใหม่ต้องเป็น Global People ไม่ใช่ Thai People คือ ต้องมีความสามารถทางด้านภาษา คือ เป็น Multi Language คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ ภาษาอาเซียนและภาษาอะไรก็ได้อีก 1 ภาษา เข้าใจใน Multi Culture คือการเรียนรู้หลากหลายวัฒนธรรม และมี Multi Skill จบวิศวะ ต้องรู้การตลาด การเงิน บัญชี เป็นต้น ทำตัวให้มีทักษะหลายทักษะ

ที่มา : สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). “คุณลักษณะบัณฑิตไทยในศตวรรษที่ 21” *ก้าวข้ามขีดจำกัด สู่สหัสวรรษแห่งคุณภาพ*. ; 2559 : หน้า 183 -186.